

“Cơ hội làm việc nước một cách tích cực” / Nhật Linh, Khôi Nguyên //
<https://daibieunhandan.vn>. - 2025. - Ngày 7 tháng 11.

Điều gì khiến các nhà thơ, nhà văn, diễn viên, họa sĩ, nhạc sĩ... tạm rời xa không gian sáng tạo quen thuộc để bước vào nghị trường? Đó là thôi thúc từ bên trong của các văn nghệ sĩ về trách nhiệm công dân, nổi trăn trở sâu sắc trước vận mệnh của dân tộc...

Từ “bồn phận cấp bách”

Cách mạng tháng Tám thành công, Chính phủ lâm thời nước Việt Nam dân chủ cộng hòa ra đời, song chưa được một quốc gia nào trên thế giới công nhận. Trái lại, các thế lực đế quốc và tay sai đang ráo riết chống lại Đảng Cộng sản và Việt Minh, hòng lật đổ chính quyền cách mạng và thiết lập một chính quyền phản động tay sai cho đế quốc. Thêm vào đó, chính quyền cách mạng còn phải tiếp nhận cả một gia tài đổ nát do chế độ cũ để lại: công nghiệp phá sản, nông nghiệp đình đốn, tài chính kiệt quệ, nạn đói đe dọa trầm trọng. Hơn 90% dân số mù chữ, kinh nghiệm quản lý chính quyền chưa có...

Giặc ngoài thù trong, khó khăn chồng chất đặt chính quyền cách mạng đứng trước thử thách “ngàn cân treo sợi tóc”. Trong bối cảnh đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ đạo tổ chức “càng sớm càng tốt” cuộc tổng tuyển cử bầu Quốc hội để quy định Hiến pháp và bầu Chính phủ chính thức. Quyết định tổ chức tổng tuyển cử khẳng định tính hợp pháp của nhà nước Việt Nam dân chủ cộng hòa, mở ra kỷ nguyên mới của chế độ dân chủ và hoàn thiện nhà nước pháp quyền.

Sự hiện diện của hàng loạt trí thức, văn nghệ sĩ tên tuổi trong Quốc hội Khóa I đã góp phần khẳng định tinh thần dấn thân mạnh mẽ của đội ngũ văn nghệ sĩ trước vận mệnh quốc gia. Họ bước vào nghị trường với những chương trình hành động cụ thể, xuất phát từ chính thể mạnh và khát vọng của mình.

Khi được hỏi về lý do ứng cử đại biểu Quốc hội, họa sĩ Nguyễn Đỗ Cung, Trường Mỹ thuật Đông Dương (nay là Trường Đại học Mỹ thuật Việt Nam) trả lời thẳng thắn: “Tôi thấy Quốc hội là một cơ hội tốt nhất để làm việc nước một cách tích cực, cho nên tôi ra ứng cử”. Câu trả lời thể hiện tinh thần trách nhiệm của một công dân - nghệ sĩ trước thời cuộc.

Trong khi đó, nhà văn Nguyễn Huy Tưởng trả lời phỏng vấn nhật báo Quốc hội đã vạch ra một chương trình nghị sự rõ ràng cho lĩnh vực ông quan tâm nhất là văn hóa. Theo ông, trong một thời gian ngắn phải bài trừ nạn đốt, thủ tiêu những phong

tục, lễ nghi, hủ bại; đồng thời gây một phong trào văn hóa mới, một phong trào đời sống mới dồi dào và mạnh mẽ.

Còn với “ông hoàng thơ tình” Xuân Diệu khi ứng cử đại biểu Quốc hội cũng không ngần ngại thể hiện tinh thần dấn thân quyết liệt và tâm thế của nghệ sĩ - chiến sĩ. “Làm chính trị, đối với tôi, là một bổn phận cấp bách hiện nay”. Ông nói rõ, trong lúc cứu quốc, tất cả dân tộc ta đều là chiến sĩ... tất cả đều phải làm chính trị, đều phải tỏ cái ý muốn của mình bênh vực cho chính thể nào. “Tôi ra ứng cử để mong bênh vực cho dân chúng, để phá những chủ trương lạc hậu”.

Cùng với các đại biểu Quốc hội ở nhiều lĩnh vực khác, đội ngũ văn nghệ sĩ đã góp phần tạo nên “thế hệ vàng” của Quốc hội. Họ không xem chính trị là một nghề nghiệp. Họ xem đó là một nghĩa vụ thiêng liêng khi Tổ quốc cần. Bởi thế, nhà thơ Xuân Diệu ấp ủ, khi độc lập đã yên, quyền dân đã vững, ông ao ước lại trở lại với văn chương. “Vì không phải ai cũng có đủ cả mọi tài. Mình nên chuyên chú đến cái chuyên môn của mình thì mới phát huy được năng lực tốt nhất của mình”.

Đến gần hơn với nhân dân

Tinh thần dấn thân vì “bổn phận” trước vận mệnh dân tộc tiếp nối ở các thế hệ nghệ sĩ - nghị sĩ sau này, được bồi đắp tâm thế mới, tâm thế của người mang nặng “món nợ” ân tình với nhân dân - đối tượng mà nghệ thuật luôn hướng tới. NSND Trà Giang (đại biểu Quốc hội Khóa V, VI, VII) kể, khi lần đầu biết tin được giới thiệu ứng cử, bà lo lắng vì nghe danh đại biểu Quốc hội quan trọng quá. “Trước khi đi tiếp xúc cử tri, vận động mọi người bỏ phiếu cho mình, tôi đã gặp nhà thơ Chế Lan Viên (đại biểu Quốc hội Khóa IV, V, VI, VII), hỏi ông xem sẽ phải nói những gì; nhà thơ Chế Lan Viên bảo, cứ nói về trách nhiệm công dân, trách nhiệm diễn viên với cuộc sống và kể chuyện làm phim cho mọi người nghe. Nói thì đơn giản vậy, nhưng sau đó tôi cũng nghĩ lại nghề diễn viên của mình và trách nhiệm của nghệ sĩ trước thời cuộc”.

Là người của công chúng, NSND Trà Giang nhận ra sự nổi tiếng là một kênh kết nối hiệu quả với cử tri. Như khi bà ứng cử tại Quảng Ngãi (Khóa VI), một tỉnh mới giải phóng được 1 năm, có những khác biệt về văn hóa giữa hai miền Nam - Bắc, nhưng may mắn là một số bộ phim bà đóng ngoài Bắc đã được chiếu trong Nam và được người dân ở đây yêu thích, đón nhận. “Nghe diễn viên nói chuyện dễ thuyết phục hơn, vì họ thấy gần gũi, dễ hiểu và bởi đời sống trong phim cũng là đời sống ngoài đời của người dân” - NSND Trà Giang bộc bạch, chính “đời sống thật” trong nghệ thuật ấy đã tạo thuận lợi cho bà bước vào nghị trường, đến gần nhân dân và cử tri - những người bầu ra mình.

Giai đoạn nhà thơ Vũ Quần Phương làm đại biểu Quốc hội (Khóa IX) là thời gian đầu Đổi mới, rất nhiều vấn đề cần giải quyết, nhất là việc dân khiếu nại đòi đất, đòi nhà sau khi đi sơ tán trở về. Ông kể, hầu như tuần nào cũng phải tiếp cử tri và nhận đơn thư. “Có một chị đã ngoài 40 tuổi tìm đến tôi nhờ giúp đòi lại cái gara ở phố Nguyễn Thượng Hiền, Hà Nội. Chính quyền bấy giờ đã trả nhà cho chị nhưng lại chưa trả cái gara, vì thế chị không thể bán nhà được. Chị đã chạy đôn chạy đáo cả chục năm, và trong khóa Quốc hội đó, tôi cùng một số đại biểu đã giúp chị đòi lại được cái gara ấy”.

Nhà thơ Vũ Quần Phương tâm niệm, đã làm đại biểu của nhân dân thì dân có thắc mắc gì cũng phải chú ý lắng nghe, đặt mình vào vị trí của người dân để giải quyết, coi việc của dân như việc của mình... Bởi vậy, người dân càng tin tưởng, tìm đến ông để giải bày tâm tư, nguyện vọng. Nhiều người ở các tỉnh khác cũng chẳng quản đường xá xa xôi, đến tìm gặp ông bằng được. Nhờ vậy mà ông thấy mình gần dân hơn và thấu hiểu thêm nỗi ưu tư, vất vả của người lao động. Và đó cũng chính là động lực lớn nhất để các văn nghệ sĩ cất lên tiếng nói trên nghị trường.